

גבולות היחידה: פרק ב פסוקים א-י

נושא היחידה: מעמד ה'בוכים' ומות יהושע.

מספר שיעורים: 1.

כתב / כתבה: חן ספיר.

כללי:

מלאך ד' מוכיח את ישראל על התרשלותם בכיבוש הארץ. העונש על כך יהיה, שעם ישראל, לחלוטין לא יצליח להוריש את הגויים שבארצו. תגובת העם - "וישאו העם את קולם ויבכו"- חרטה עמוקה. בהמשך ישנו תיאור על מות יהושע ודור הזקנים, המשפיע על מצבם הרוחני של העם. לאחר מותם חלה הדרדרות מוסרית בעם ישראל עד לכדי עבודה זרה.

פתיחה:

הפסוקים שנלמד כעת קשורים בקשר ישיר לפרק הקודם. נשאל בכיתה- בסוף הפרק הקודם היה אזכור של ערים שנחלות השבטים.

מדוע הזכרו ערים אלו? נשמע את תשובות התלמידים. המורה יכתוב על הלוח: סוף פרק א'- הערים שהשבטים לא הורישו. המורה ישאל: מדוע עמ"י לא הורישו גויים אלו? נשמע את תשובות התלמידים שיענו על סמך השיעור הקודם: 1. כי אין מנהיג. 2. כי הגויים חזקים. כעת נפנה לרש"י בפרק א' פסוק כ"ז ונראה שיש עוד סיבה לכך שעמ"י לא כבש אתם: "סיפר הכתוב בגנותו שהתחילו למעול בהקדוש ברוך הוא שצויה אותם "והורשתם את כל יושבי הארץ" וגו'".

אפשר להבין מפירוש זה, שעמ"י לא הבינו את הבעיה בהשארת הגויים בארץ, וזה היה המעל שלהם בד'. יש כאן חוסר הזדהות עם הציווי האלוהי להוריש את הארץ. וכשיש חוסר רצון ואי-הזדהות, אז גם מופיעים קשיים- העם מרגיש שהגויים חזקים ממנו וכו'...

כעת המורה יקרא בקול את **פסוקים א'-ג'** ויבקש מהתלמידים לענות על השאלה- על מוכיח מלאך ד' את העם?

נשמע את תשובות התלמידים. המורה יכתוב על הלוח: פרק ב' פס' א-ג - הוכחת הנביא את העם על הפרת הברית והשארת הגויים בארץ.

כעת נשאל את התלמידים: מה הקשר בין פסוקים אלו לפרק הקודם? נשמע את תשובות התלמידים.

מתוך תשובותיהם, נגדיר את הקשר: סיבה ותוצאה / חטא ועונש.

לימוד הפסוקים:

1. **פסוקים א'-ג'**: קראנו שהנביא מוכיח את העם על ברית שהופרה, לא התקיימה. נשאל בכיתה- מהי ברית? אילו בריתות אתם מכירים מהתנ"ך? נשמע את תשובות התלמידים, לאחר מכן נגדיר: ברית= הסכם בין שני צדדים. בדרך כלל בברית שני הצדדים מתחייבים לדבר מסוים. לדוגמא ברית אברהם ואבימלך בבאר שבע. כעת, נבקש מהתלמידים לקרוא שוב את פסוקים א'-ג' ולערוך טבלה במחברת ולהשלימה כעבודת כיתה:

ההתחייבות	בעלי הברית
לעזור בכיבוש הארץ	הקב"ה
להוריש את הגויים ולא להשאירם בארץ.	עם ישראל

לאחר שהטבלה מושלמת, נשאל את התלמידים: האם עמ"י עמדו בהתחייבות? תשובה: לא, כפי שראינו בפרק הקודם. לכן ה' מענישם ואומר שגם הוא יפר את הברית. נשאל- באיזה פסוק מתואר העונש?

תשובה: בפסוק ג'. "ציידים" = אויבים. הגויים שעמ"י השאיר ולא כבש יהיו להם לאויבים, ילחמו בהם. "ואלוהיהם יהיו למוקש"- עמ"י יושפעו מתרבות הנכר ויעבדו ע"ז, ובכך יתרחקו מד' ויצטרכו להיענש. אנו רואים עד כמה הקרבה לתרבות נוכרית היא מסוכנת לעם מבחינה פיזית ורוחנית! ניתן להביא דוגמא לכך ששיעורי ההתבוללות בגולה הם גבוהים לאין ערוך מאשר בארץ.

2. **פסוקים ד'-ה':** קריאה בקול כל התלמידים יחד. ניתן לחוש מתוך הפסוקים כי העם מתחרטים חרטה עמוקה. נשאל את התלמידים- אם עמ"י השאירו מרצונם ערים נוכריות בארץ ישראל, מדוע כעת הם בוכים על כך שד' לא יעזור להם להוריש את הארץ מאותם נכרים? הרי הם בעצמם רצו שהם יישארו! נשמע את תשובות התלמידים. ננסה לנתב את השיחה לכך שגם מעשים הנעשים מתוך בחירה אינם משקפים תמיד את רצוננו האמיתי. עצם החרטה והצער על המעשה, מראה כי עמ"י לא חפצים בחטא זה ויש בכך מעלה. בשלב זה, נתן להביא **פסקה מתוך התפילה ביום הכיפורים** (מצ"ב נספח א') בה אנו מבקשים: "יהי רצון מלפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי, שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים..." בתפילה זו אנו מראים כי אנו לא רוצים את החטא! נכון, אנו בעצמנו חטאנו, אבל הוא לא משקף את רצוננו העמוק והאמיתי ולכן אנו מבקשים מד' שלא נחטא עוד.

3. "ויקראו שם המקום ההוא בוכים"- נשאל את התלמידים: מדוע נקרא שם המקום כך? על שם הבכי של עמ"י במקום. פעמים רבות בתנ"ך מקום מקבל שם על סמך מאורע שאירע בו. נשאל- האם אתם זוכרים עוד מקומות שנקראו על שם האירוע שאירע בהם? אפשר לכוון את התלמידים לבראשית כ"א, שם מסופר על שבועת אברהם ואבימלך ולכן נקרא המקום באר שבע. וכן הגלגל בספר יהושע פרק ה' פסוק ט' "היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם".

4. נסב את תשומת לב התלמידים לכך, שלאחר חרטה כה גדולה, היינו מצפים לראות שעמ"י יוצא מיד לכבוש את עמי הארץ. שהרי חוץ מהחרטה יש צורך בתיקון מעשי. המורה ישאל את התלמידים: לאחר חרטה כה עמוקה, כיצד היינו מצפים שעמ"י ינהג כעת? לאחר שנשמע את תשובותיהם, נבהיר שהתשובה לא היתה שלמה. אמנם שלב החרטה הוא מאד משמעותי, כפי שראינו, אולם הוא אינו מספיק. יש צורך לקום ולקחת אחריות ולתקן- לכבוש את הארץ.

5. **פס' ו'-י':** לפני קריאת הפסוקים, נבהיר כי בפסוקים הבאים הכתוב חוזר לספר לנו את

מה שקרה בימי יהושע, למרות שבשלב הזה יהושע כבר נפטר. בהמשך נבין מדוע הנביא חוזר לספר לנו על ימי יהושע. (אפשר להמחיש זאת במעין צילום סרט מהעבר.. "אנו רוצים לחזור כעת עם המצלמה כמה שנים אחורה...")

המורה יקרא פס' ו-ז'. נכתוב על הלוח: בימי יהושע והזקנים- "ויעבדו העם את ד'".
נשאל את התלמידים- מה מיוחד ביהושע והזקנים שבימיהם העם עבד את ד'? כדי לכוון את התלמידים, אפשר לשאול אילו ניסים חוו יהושע והזקנים, ששאר העם לא חווה? התלמידים יענו- מעמד הר סיני, הורדת המן, השלל, באר מרים ועוד. עצמת המפגש הישיר עם גדולת ד' שהשתקפה ביהושע והזקנים היוותה עוגן רוחני חזק עבור העם. ולכן העם ממשיך לעבוד את ד' כל ימי יהושע והזקנים.
את פס' ח'-ט' יקרא המורה יחד עם התלמידים. פסוקים אלו מתארים את מות יהושע. המורה ידריך את הכיתה לקרוא את הפסוקים במנגינה המביעה צער על אובדן מנהיג הדור.

בשלב זה, נעצור את קריאת הפסוקים ונשחק משחק. המורה יקרא ל-2 תלמידים לקדמת הכיתה, ליד הלוח. המורה יכסה את עיניהם במטפחת. כעת, המורה יבקש משני התלמידים שיציירו יחד מלבן (כלומר יציירו ציור משותף). כמובן שזו תהיה משימה קשה ויתכן מאוד שהם לא יצליחו בה. כעת המורה יקרא לתלמיד נוסף, שתפקידו יהיה לכוון את שני החברים ולהדריך אותם כיצד להגיע לציור מושלם. כעת המשימה אפשרית ויותר קלה לביצוע.

לאחר המשחק נדון עם התלמידים: מה היה קשה בשלב הראשון? מדוע החברים לא הצליחו להגיע לציור משותף? במה עזר החבר השלישי? מה חשיבותו של המדריך והמנהיג?

נסכם את הדיון, יהושע היה המנהיג הרוחני של העם, בנוסף להיותו המנהיג המדיני שהוביל את כיבוש הארץ. הוא איחד את העם במלחמות, הוא לימד את העם תורה, שפת את העם בעת הצורך ועוד.. לאחר שיהושע והזקנים מתו- כבר אין מי שירומם את העם. ועתה העם נותר ללא רועה, ללא מדריך ומכוון. זה גורם להם להידרדר מוסרית עד כדי ע"ז. (בהמשך הספר נראה שחוסר ההנהגה גורמת לפירוד בעם ואף למלחמת אחים).
לסיכום המורה יקרא את פסוק י'.

6. בסיום השיעור נציין את מקום קבורתו של יהושע המופיע בסוף ספר יהושע וחוזר ומופיע גם בפרקנו. יהושע נקבר בתמנת חרס שבנחלת שבט אפרים, שכן יהושע הוא משבט אפרים. נראה לתלמידים את **מקום קבורתו במפה וכן תמונה של האזור (מצ"ב נספח ב')**. נראה כי מקום הקבורה קרוב לעיר אריאל שבשומרון. שם המקום "תמנת חרס". חרס=שמש. נשאל את התלמידים: איזה אירוע בחיי יהושע מתקשר לשמש? התלמידים יזכרו בנס שקרה במלחמת מלכי הדרום- "שמש בגבעון דום". לזכר כך שיהושע העמיד את השמש נקרא מקום קבורתו "תמנת חרס".

7. בפסוקים אלו נפרדנו מדמותו של יהושע בן נון, הנביא הזכיר לנו את דמותו כאן, כדי להראות לנו עד כמה הוא היה משמעותי עבור העם. כעין מגדלור, המאיר על האומה ומאיר את כוחותיה השונים.

הצעות להמחשה:

- חלק מתפילת יום הכיפורים- "אלוקי, עד שנוצרתי איני כדאי..."- כדי להפנים את הרעיון שהחטא לא משקף את רצונו העמוק של החוטא.
- משחק-ציור עם עיניים מכוסות- להמחשת המשמעות של המנהיג הרוחני בדור כדמות שמרוממת את העם, מכוונת ומדריכה.
- תמונה ומפה של קבר יהושע- להבנת המיקום של קבורת יהושע בנחלת אפרים.

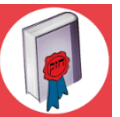
מסרים והפנמה:

- חשיבותו של המנהיג הרוחני בעם ישראל- השפעתו של המנהיג הרוחני על האומה בכך שהוא משפיע על כל תחומיה. הוא מאחד את העם, שופט, מלמד תורה ושומר על רמתו הרוחנית של העם. ללא מנהיג, העם עלול להידרדר מוסרית.
- החרטה כמרכיב מרכזי בחזרה בתשובה- בני"י בוכים לאחר תוכחת הנביא, דבר המעיד על צערם מעצם החטא שחטאו. על אף החטא, נראה מעצם הבכי כי רצונם העמוק אינו חפץ בחטא.

סיכום

בשיעור זה למדנו על הפרת הברית בין ה' לישראל. העם מתרפים בכיבוש הארץ, לא רואים את הבעיה בהשארת הגויים בתוכם. כעת, עם פטירת יהושע, העם נותר ללא רועה ועם שכנים נכרים רבים. שני גורמים אלו יביאו לירידה ברמתו הרוחנית של העם וכן יפגעו ביכולתו המדינית. ועל כך נלמד בשיעור הבא.

נספח א'

אלוקי, עד שלא נוצרתי-איני כדאי, ועכשיו
שנוצרתי – כאילו לא נוצרתי. עפר אני בחיי, קל
וחומר במיתתי. הרי אני לפניך ככלי מלא בושה
וכלימה:

יהי רצון מלפניך... שלא אחטא עוד,
ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים...